

P7_TA(2012)0012

Egyensúlyhiány az élelmiszer-ellátási láncban

Az Európai Parlament 2012. január 19-i állásfoglalása az élelmiszer-ellátási láncban tapasztalható egyensúlyhiányokról

Az Európai Parlament,

- tekintettel „A közös agrárpolitika jövője 2013 után” című 2010. július 8-i¹, az élelmezésbiztonsággal összefüggésben a mezőgazdaság stratégiai ágazatként történő elismeréséről szóló 2011. január 18-i², „A KAP jövője 2020-ig: az élelmezési, a természetes erőforrásokat érintő és a területi kihívások kezelése” című 2011. június 23-i³, valamint a hatékonyabb és tisztességesebb kiskereskedelmi piacról szóló 2011. július 5-i⁴ állásfoglalásaira,
- tekintettel a „Hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc” című bizottsági közleményre (COM(2009)0591) és az ahhoz csatolt különböző munkadokumentumokra, valamint a „Tisztességes jövedelem a gazdák számára: hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc Európában” című 2010. szeptember 7-i⁵ és a mezőgazdasági bemeneti ellátási láncról szóló 2012. január 19-i⁶ állásfoglalására,
- tekintettel a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló 2011/7/EU irányelvre⁷,
- tekintettel az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum létrehozásáról szóló 2010. július 30-i bizottsági határozatra⁸,
- tekintettel az élelmiszeripar versenyképességével foglalkozó magas szintű csoport 2009. március 17-i záró ajánlásaira, valamint az európai élelmiszer-ellátási lánc hatékonyabb működéséről szóló 2010. március 29-i következtetésekre,
- tekintettel az Eurostat mezőgazdasági termelőeszközök (inputköltségek) és a mezőgazdasági termékek (outputárak) árindexeire vonatkozó adatokra⁹,
- tekintettel az Európai Unióban működő nagy élelmiszer-áruházak erőfölénnyel való visszaéléseinek vizsgálatáról és jogorvoslatáról szóló 2008. február 19-i nyilatkozatára¹⁰ és az európai élelmiszerárakról szóló 2009. március 26-i¹¹

¹ HL C 351. E, 2011.12.2., 103. o.

² Elfogadott szövegek, P7_TA(2011)0006.

³ Elfogadott szövegek, P7_TA(2011)0297.

⁴ Elfogadott szövegek, P7_TA(2011)0307.

⁵ HL C 308. E, 2011.10.20., 22. o.

⁶ Elfogadott szövegek, P7_TA(2012)0011.

⁷ HL L 48., 2011.2.23., 1. o.

⁸ HL C 210., 2010.8.3., 4. o.

⁹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database

¹⁰ HL C 184. E, 2009.8.6., 23. o.

¹¹ HL C 117. E, 2010.5.6., 180. o.

állásfoglalására,

- tekintettel a Közös Kutatóközpont „Kis ráfordítást igénylő gazdálkodási rendszerek: lehetőség a fenntartható mezőgazdaság kialakítására” című 2008. évi jelentésére¹,
 - tekintettel az élelemhez való jog kérdésével megbízott különleges ENSZ-előadó „Az agráripár és az élelemhez való jog” című jelentésére,
 - tekintettel eljárási szabályzata 115. cikkének (5) bekezdésére és 110. cikkének (4) bekezdésére,
- A. mivel a „Hatékonyabban működő élelmiszer-ellátási lánc Európában” című bizottsági közlemény (COM(2009)0591) jelentős egyensúlyhiányt tárt fel az alkupozíciók terén, amely tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokban, így késedelmes kifizetésekben, egyoldalú szerződésmódosításokban, tisztességtelen szerződéses feltételekben, a piachoz való korlátozott hozzáférésben, az árképzésre vonatkozó tájékoztatás hiányában, a haszonkulcsok élelmiszerláncban belüli egyenlőtlen elosztásában, a beszállítók vagy a vevők részéről a piaci fölényvel való visszaélésben, így többek között kartellekben és a viszonteladási ár kikötésében és beszerzési szövetségekben nyilvánul meg;
- B. mivel a nagyméretű kiskereskedelmi láncok Európai Unión belüli koncentrációjának szintje negatívan hat a termelőkre és más beszállítókra, mivel a szerződő felek közötti erőviszonyok egyenlőtlenségének fokozódásához vezet; mivel a mezőgazdasági termelők és feldolgozók alkupozíciója az árszintekkel szemben folyamatosan gyengül az értéklánc egészében, a termeléstől a feldolgozáson át a végső fogyasztókig; mivel a túlzott koncentráció következményeképpen szűkül a termékskála, pusztul a kulturális örökség, egyre kevesebb a kiskereskedelmi üzlet és a munkalehetőség, és nehezebbé válik a megélhetés;
- C. mivel a gazdák jövedelmi helyzete tovább romlik, és a fogyasztók által a termékekért fizetett ár nem tükröződik a gazdáknak az előállításukért fizetett árban, ami rontja a gazdák beruházási és innovációs képességét, és sokakat közülük arra késztethet, hogy hagyjon fel a gazdálkodással;
- D. mivel az alkupozíció romlása, a termelési költségek növekedése és az, hogy e költségeket lehetetlen visszanyerni az élelmiszer-elosztási láncban, veszélyeztetheti a mezőgazdasági üzemek fennmaradását, ezáltal esetlegesen gyengíti a tagállamok hosszú távú termelési potenciálját és fokozza a külső piacoktól való függésüket;
- E. mivel a kiegyensúlyozott kereskedelmi kapcsolatok nem csupán az élelmiszer-ellátási lánc működését tennék hatékonyabbá, hanem a versenyképesség javulása révén is előnyt jelentenének a gazdák, végső soron pedig a fogyasztók számára is;
- F. mivel az élelmiszer- és nyersanyagárak legutóbbi ingadozásai komoly aggodalmat keltettek az európai és globális élelmiszer-ellátási lánc működését illetően, valamint fokozták a mezőgazdasági üzemek jövedelmének és a gazdák hosszú távú beruházásainak bizonytalanságát;

¹ http://agrienv.jrc.ec.europa.eu/publications/pdfs/LIFS_final.pdf

- G. mivel még a fogyasztóknak sem kedveznek az abból adódó alacsony termelői árak, hogy fokozatosan romlik a mezőgazdasági termelők alkupozíciója az élelmiszerláncban, különösen, mivel a minőségi előírásokat, a munkajogi követelményeket és a környezetvédelmi és állatjóléti normákat – melyeket az európai gazdáknak be kell tartaniuk – gyakran nem alkalmazzák ugyanolyan szigorúan az importált mezőgazdasági termékekre;
- H. mivel a versenyhatóságok több tagállamban is úgy találták, hogy az élelmiszer-ellátási láncban belüli egyenlőtlenségek az alábbi négy fő területen különösen kényes kérdést jelentenek: a szerződési feltételek egyoldalú meghatározása; az árkedvezmények gyakorlata; a szankciók; valamint a fizetési feltételek;
1. hangsúlyozza, hogy az élelmiszer-elosztási láncban tapasztalható egyensúlyhiányból adódó problémáknak világos európai dimenziójuk van, amelyre egyedi európai megoldást kell találni, mivel az agrár-élelmiszeripari lánc stratégiai fontosságú az Európai Unióban; rámutat, hogy az élelmiszer-elosztási lánc, a mezőgazdaság, az agrár-élelmiszeripar és az élelmiszer-elosztás az Unióban az összes foglalkoztatott 7%-át teszi ki, és évi 1400 milliárd euróra rúg, ami nagyobb összeg, mint amennyit bármely uniós gyártó ágazat képvisel, és hogy a 25 tagú EU-ban az élelmiszer-ellátási láncból származó hozzáadott mezőgazdasági érték az 1995-ös 31%-ról 2005-ben 24%-ra csökkent;
 2. felhívja a figyelmet az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum, különösen a vállalkozások közötti kapcsolatokkal foglalkozó platformjának folyamatban lévő munkájára; kéri, hogy az Európai Parlament hivatalosan és rendszeresen tájékoztassák a munka előrehaladásáról és a meghozott döntésekről;
 3. támogatja az élelmiszer-ellátási lánc működésének javításával foglalkozó magas szintű fórum vállalkozások közötti szerződéses gyakorlatokkal foglalkozó szakértői platformjának – különösen a nyilvánvalóan tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatok adatokon és konkrét példákon alapuló meghatározását, felsorolását és értékelését célzó – értékes munkáját; szorgalmazza a felek között e kérdéskörben a párbeszédre irányuló kezdeményezések erőteljes támogatását; üdvözli, hogy az érdekeltek megállapodtak a bevált gyakorlatokra vonatkozó, a 2011. november 29-i magas szintű fórumon ismertetett elveket illetően, és sürgeti őket a végrehajtási intézkedések meghozatalára;
 4. felhívja a Bizottságot, hogy, amennyiben szükséges, tegyen javaslatot egy – a piacok megfelelő működését nem torzító – szilárd uniós jogszabályra az élelmiszer-ipari termékek termelői, beszállítói és forgalmazói közötti kapcsolatok méltányosabbá és átláthatóbbá tétele érdekében, valamint biztosítsa a már érvényben lévő szabályok megfelelő végrehajtását, tekintettel többek között arra, hogy az Eurostat mezőgazdasági bevételekről közölt legfrissebb adatai szerint a mezőgazdasági üzemek jövedelme 2009 óta uniós szinten 11,6%-kal esett vissza, miközben az uniós gazdák ráfordítási költségei 2000 és 2010 között összességében átlagosan közel 40%-kal emelkedtek;
 5. kéri a Bizottságot és a tagállamokat, hogy sürgősen tűzzék napirendre a haszonkulcsok igazságtalan megoszlásának problémáját az élelmiszerláncban, különös tekintettel a mezőgazdasági termelők megfelelő jövedelmére; elismeri, hogy a fenntartható termelési rendszerek ösztönzése érdekében a gazdálkodók e téren történő beruházásait

és elkötelezettségüket kompenzálni kell; hangsúlyozza, hogy az erők ütköztetése helyett együttműködési kapcsolatokat kell kialakítani;

6. emlékeztet, hogy az agrárpolitikának lehetővé kell tennie a kis és közepes méretű gazdaságok – beleértve a családi gazdaságokat is – számára, hogy méltányos jövedelemhez jussanak, minőségileg és mennyiségében megfelelő, a fogyasztók számára elérhető árú élelmiszert állítsanak elő, munkahelyeket teremtsenek, ösztönözzék a vidék fejlődését és biztosítsák a környezet védelmét, valamint a fenntarthatóságot;
7. ismételten hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak tevékeny szerepet kell vállalniuk az élelmiszerlánc szereplőinek megfelelő részvétele mellett működő konzultációs fórumok létrehozásában és a meglévő fórumok támogatásában, a párbeszéd elősegítése és iránymutatások megállapítása érdekében, hogy méltányosabb és kiegyensúlyozottabb viszonyok alakuljanak ki; emlékeztet arra, hogy az ilyen hivatalos konzultációk hozzájárulnak a termelők és a beszállítók védelméhez és az elosztási ágazat megtorló intézkedéseinek megakadályozásához;
8. kéri a nemzeti és az európai versenyhatóságokat, valamint a termelésben és a kereskedelemben érintett egyéb szabályozó hatóságokat, hogy lépjenek fel az erőfölényükkel visszaélő olyan nagy- és kiskereskedők felvásárlói gyakorlataival szemben, akik a gazdákat rendre szélsőségesen egyenlőtlen alkupozícióba kényszerítik;
9. a hatékonyabb és tisztességesebb kiskereskedelmi piacról szóló állásfoglalásában a Bizottság által saját magára ruházott hatáskörökkel összhangban nyomatékosan felhív a visszaélészerű és tisztességtelen gyakorlatok egyértelmű, szigorú és objektív fogalommeghatározására, ideértve a fogalmak szűkebb meghatározását és pontosabb körülhatárolását, hogy azok külön szabályozás, felügyelet és objektív szankciók tárgyát képezhessék;
10. felhívja a figyelmet az alábbiakban – a teljesség igénye nélkül – felsorolt, a termelők által az élelmiszer-ellátási lánc működésével összefüggésben aggályosnak tartott gyakorlatokra:
 - I) Hozzáférés a kiskereskedelemhez:
 - i. előleg fizetése a tárgyalások megkezdéséhez
 - ii. listázási díjak
 - iii. piacra lépési díjak
 - iv. polcpénz
 - v. kötelező árengedmények
 - vi. késleltetett fizetés
 - vii. árazás
 - viii. a „legnagyobb kedvezményben részesített ügyfél” záradék

- II) Tisztességtelen szerződési feltételek vagy a szerződési feltételek egyoldalú megváltoztatása:
- i. a szerződési feltételek egyoldalú és visszamenőleges megváltoztatása
 - ii. a szerződés egyoldalú megszegése
 - iii. kizárólagossági záradékok/díjak
 - iv. kötelező hozzájárulás a saját márkákhoz
 - v. szabványszerződések kötelezővé tétele
 - vi. megtorlás alkalmazása
 - vii. írásba nem foglalt szerződéses megállapodások
 - viii. árrés visszanyerése
 - ix. túlzó engedmények
 - x. késleltetett fizetés
 - xi. hulladékfeldolgozás/-elszállítás költségének kifizettetése
 - xii. kollektív vétel/közös tárgyalás
 - xiii. fordított árverések
 - xiv. irreális szállítási határidők
 - xv. (meghatározott) csomagolóanyag-gyártó vagy csomagolóanyag kötelezővé tétele
 - xvi. (meghatározott) logisztikai platform vagy operátor kötelezővé tétele
 - xvii. előzetes megállapodásban nem szereplő promóciók kifizetése
 - xviii. promóciós áru túlrendelése
 - xix. térítés fizettetése adott értékesítési szint el nemérése esetén
 - xx. bizonyos értékesítési szint felett további árengedmény kikényszerítése a szállítótól
 - xxi. termékek egyoldalú kivonása az üzletekből
 - xxii. a (nem értékesített) áru feltétel nélküli visszaküldése
 - xxiii. a termék értékcsökkenése vagy a lopások költségeinek áthárítása szállítókra
 - xxiv. a fogyasztói panaszokkal kapcsolatos indokolatlan költségek áthárítása a

szállítókra;

11. kéri, hogy hozzanak létre keretet e gyakorlatok eredményes ellenőrzésére az ágazat teljes körű vizsgálata révén, igazgatási vagy igazságszolgáltatási eszközök segítségével, majd ezt követően alakítsanak ki olyan értékelési és nyomon követési rendszert, melyet a tagállamok működtetnek és a Bizottság ellenőriz, és amely hatékonyan és kellő időben alkalmazott, visszatartó erejű szankciókat tartalmaz;
12. a szerződéses feltételekre és a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokra tekintettel kéri olyan hatékonyabb eszközök bevezetését, amelyekkel – figyelembe véve a késedelmes fizetések elleni fellépésről szóló irányelv rendelkezéseit – biztosítható a fizetési határidők betartása, valamint kéri, hogy vezessenek be új eszközöket a szállítás ideje és a kifizetés beszállítóhoz való tényleges beérkezésének időpontja közötti időtartam hosszának európai szintű minimalizálása és harmonizálása érdekében; hangsúlyozza ezzel összefüggésben, hogy sürgős megoldásokra van szükség a rövid ideig eltartható áruk termelői által tapasztalt konkrét problémák rendezése céljából, akik komoly likviditási nehézségekkel küzdenek;
13. tudomásul veszi a Bizottságnak a KAP reformjáról szóló javaslattervezetében szereplő intézkedéseket, melyek a gazdálkodók élelmiszer-ellátási láncbéli pozíciójának erősítését célozzák a termelői szervezetek és az ágazati szervezetek támogatásával és a termelők és fogyasztók közötti rövid élelmiszer-ellátási láncok előmozdításával; meggyőződése, hogy a gazdák pozíciójának a fokozottabb belső szervezethez és a szakszerűbb megközelítés révén történő erősítése hozzájárul annak biztosításához, hogy méltányosabb részt szerezzenek a hozzáadott értékből;
14. üdvözli a Bizottság arra vonatkozó ajánlását, hogy a tagállamok működjenek együtt a szerződéses gyakorlatok bejelentésével kapcsolatos bevált gyakorlatok cseréje terén, valamint üdvözli, hogy szabványszerződéseket dolgoznak ki;
15. kéri az Európai Bizottságot, hogy fejlessze tovább az európai élelmiszerár-megfigyelési eszközt, és dolgozzon ki felhasználóbarát, átlátható és többnyelvű felületet, amely lehetővé teszi a fogyasztók és az érdekelt felek számára az alapvető élelmiszerek árának összehasonlítását az élelmiszer-ellátási lánc minden szintjén az egyes tagállamokon belül és a tagállamok között is, és amely figyelembe veszi az eltérő megélhetési költségeket az egyes tagállamokban;
16. felszólítja a Bizottságot, hogy pontosítsa a mezőgazdaságra vonatkozó versenyszabályok alkalmazását azzal a céllal, hogy a gazdálkodókat és szakmaközi szervezeteiket olyan eszközökkel lássák el, amelyek lehetővé teszik tárgyalási pozíciójuk javítását; kéri a meglévő uniós versenyjog értékelését és oly módon történő módosítását, hogy az jobban figyelembe vegye a vertikális koncentrációnak az élelmiszer-ellátási lánc egészére gyakorolt káros hatásait, és ne csupán az egyes vállalatok piacon belüli relatív pozíciójára összpontosítson, illetve a versenytorzulást ne csak a fogyasztókra gyakorolt negatív hatása alapján ítélje meg;
17. felkéri a Bizottságot, hogy jobban hangolja össze különböző szolgálatainak munkáját annak érdekében, hogy Európa-szerte hatékonyabb szerepet játszasson az árak nyomon követésében az élelmiszer-ellátási lánc egészében, valamint a kiskereskedelem dinamikája és a relatív piaci részesedés nyomon követésében; kéri egy független élelmiszer-kereskedelmi ombudsman tisztségének létrehozását, aki a

koordináció és az információk megosztása érdekében kapcsolatot tartana az érintett kereskedelmi és versenyhatóságokkal és az egyes tagállamokban működő nemzeti élelmiszer-kereskedelmi ombudsmanokkal; úgy véli továbbá, hogy az európai ombudsmanok és a különböző nemzeti ombudsmanoknak kellene felelnie a vonatkozó jogszabályoknak való megfelelés biztosításáért és azért, hogy idejében megfelelő szankciókra tegyenek javaslatot;

18. kéri a Bizottságot, hogy készítsen mélyreható tanulmányt a 27 nemzeti versenyhatóság és versenypolitika közötti megközelítésbeli különbségekről, és ösztönözze az élelmiszer-termelési láncban belüli valamennyi partnert bevonó megoldásokat, amelyek megakadályozzák, hogy a bemeneti és a kimeneti lánc egyetlen vagy csupán néhány eleménél – gyakran a mezőgazdasági termelő kárára – erőfölénnyel való visszaélés alakuljon ki;
19. úgy véli, hogy prioritásként kell kezelni egy uniós szintű tájékoztató kampányt, amely tájékoztatja a gazdákat szerződéses jogaikról, a leggyakoribb jogellenes, tisztességtelen és visszaélésszerű szerződéses és kereskedelmi gyakorlatokról, valamint a visszaélések bejelentésére rendelkezésükre álló eszközökről;
20. úgy véli, hogy az élelmiszer-elosztási láncban tapasztalható egyensúlyhiányok orvoslásához önszabályozásra, illetve szabályozásra és a versenyjog kiigazítására van szükség; hangsúlyozza, hogy a tagállamoknak az összes érdekelt féllel, köztük a gazdákkal, az iparral, a beszállítókkal, a kiskereskedőkkel és a fogyasztókkal képviselőivel partnerségben elő kell mozdítaniuk bevált gyakorlatok és/vagy magatartási kódexek kidolgozását, a lehető legjobban kihasználva a meglévő szinergiákat;
21. utasítja elnökét, hogy továbbítsa ezt az állásfoglalást a Tanácsnak és a Bizottságnak.